

Status på Den Grønne Trepert

– et halvfylt eller et halvtomt glas?

Arbejdet med at omsætte Den Grønne Trepert til konkrete planer er gennemført i højt tempo. Men bag de samlede tal gemmer sig både regionale forskelle, modstridende interesser og en implementering, der først nu for alvor begynder.

Af Lone S. Kristensen, professor, og Henrik Vejre, professor, IGN, Københavns Universitet

”

Man kan roligt sige, at der er store forventninger til den grønne trepartsaftales iværksættelse.

2025 har været et travlt år. Repræsentanter fra kommuner, Naturstyrelsen, Landbrug & Fødevarer samt Danmarks Naturfredningsforening har i 23 lokale treparter haft til opgave at udmønte Den Grønne Trepert, understøttet af det kommunale embedsværk.

Aftalerne om Den Grønne Trepert lægger op til, at 10 procent af Danmarks areal skal omlægges til en mere ekstensiv anvendelse til gavn for miljø, klima og natur. Mange benævner aftalen som historisk – en aftale, der vil give anledning til den største arealomlægning i Danmark i 100 år, og minister for Grøn Trepert Jeppe Bruus omtaler aftalens implementering som ”danmarkshistoriens største samarbejdsøvelse”.

Med aftalen stilles der finansiering og forbedrede virkemidler i udsigt, der kan løse årtiers uløste problemstillinger i forhold til vandmiljø-, natur- og drikkevandsbeskyttelse. Men mange kommuner har også forhåbninger til, at aftalen kan bidrage til

landdistriktsudviklingen, herunder forbedring af den rekreative infrastruktur, styrkede rammer for bosætning mv. Man kan roligt sige, at der er store forventninger til den grønne trepartsaftales iværksættelse.

Det lykkedes at komme i mål med udarbejdelse af omlægningsplanerne

De 23 lokale treparter har haft til opgave at udarbejde omlægningsplaner, der kan guide udtagning og omlægning af landbrugsjord til ekstensiv anvendelse. Arbejdet startede i februar 2025 og afsluttedes med udgangen af 2025, hvor planerne blev godkendt af kommunalbestyrelserne. En stram tidsplan, som det lykkedes parterne at holde.

Planerne udgøres indtil nu af en række projektforslag, der først og fremmest opfylder målet om udtagning af 140.000 hektar kulstofrige lavbundsarealer og reduktion af kvælstofudledningen til vores kystvande med knap 14.000 tons. En opgørelse fra statens it-program Mars viser, at treparternes planer indeholder projektforslag, der kan bidrage til udtag-

ning af knap 183.000 hektar kulstofrige lavbundsarealer og reduktion af kvælstofudledningen med godt 17.000 tons. De foreslåede projekter dækker et areal på omkring 389.000 hektar svarende til 9 procent af Danmarks samlede areal.

Fra en overordnet betragtning er der udarbejdet planer, der kan tåle, at ikke alle udtagninger lykkes, enten pga. tekniske vanskeligheder, eller fordi lodsejere ikke ønsker at deltage. Bag de landsdækkende tal gemmer der sig imidlertid også regionale forskelle, hvor nogle treparter har overopfyldt, mens andre lige akkurat har udpeget nok.

Hvad med de øvrige interesser?

Ifølge den grønne trepartsaftale fra juni 2024 skal omlægningsplanerne også medvirke til at forbedre forholdene for biodiversitet (udlæg og beskyttelse af 20 procent af Danmarks areal som natur), beskytte drikkevandsinteresser og bidrage til at opfylde målet om 250.000 hektar ny skov, hvoraf 100.000 hektar ønskes udlagt til biodiversitetsskov inden

2045. Der er dog ikke udmeldt specifikke arealkrav for disse mål til de lokale treparter, ligesom det samlede omfang af arealer til beskyttelse af drikkevandsinteresser først er planlagt udmeldt i 2027.

Fra en interviewundersøgelse udført i regi af projektet Transform ved vi, at naturinteresserne har spillet en væsentlig rolle for især DN-repræsentanterne, men også for de treparter, der har et lille eller intet N-tilbageholdelseskrav. I lokale treparter med stort N-tilbageholdelseskrav har udpegning af arealer til natur udgjort en særlig udfordring, fordi det i forvejen har været svært at finde arealer til opfyldelse af kvælstofkravet.

Det fremgår desuden af vores interviewundersøgelse, at det for mange lokale treparter har været en vigtig forudsætning for indgåelse af aftalen om omlægningsplanerne i 2025, at der i 2026 skulle arbejdes videre med bl.a. inddragelse af naturinteresserne. Det er ikke muligt i Mars at se, hvilke projekter der er udlagt pga. naturinteresserne. Man kan alene se,

hvor stort et overlap omlægningsplanerne har med en række kortlag, som er særligt relevante i forhold til naturen.

Heller ikke områder udpeget til varetægt af grundvandsinteresserne kan ses af oplægningsplanerne i Mars, men også her ved vi fra interviewundersøgelsen, at sådanne indgår i planerne, ofte registeret som skitseprojekter til skovrejsning. Vi ved også, at inddragelse af grundvandsinteresserne har været genstand for diskussion og uenigheder, fordi landbrugets repræsentanter ikke har opfattet det som en opgave, der skulle løses i 2025.

Det er årsagen til, at landbrugets repræsentanter i den lokale trepart for Isefjord og Roskilde Fjord ikke har kunnet godkende Roskilde Kommunes ønsker om at inddrage otte skovrejsningsprojekter, beliggende på arealer med højværdi-afgrøder, i omlægningsplanen.

Omvendt udtaler Roskilde Kommune, at det ud fra et kommunikativt perspektiv er meningsløst ikke at inddrage arealerne,

når de allerede er politisk vedtaget i forbindelse med kommuneplanen (Forsyning & Klima den 11. november 2025).

Inddragelse af natur- og drikkevandsinteresserne i omlægningsplanerne afspejler legitime og klassiske interessemodsatninger. Men det viser også, at aftaleteksten omkring udarbejdelse af omlægningsplanerne har givet rum for fortolkning, og at et mere snævert fokus på N-reduktionskravet har spændt ben for synergieffekter og projekter med andre hovedformål.

Implementering og videreudvikling af omlægningsplanerne

Det er en udbredt opfattelse, at oplægning af de kulstofrige lavbundsarealer vil forløbe uden større problemer, men at arealer til tilbageholdelse af kvælstof på højbundsjord kan være en udfordring, især i områder med store krav til reduktion af kvælstofudledning. Om det vil lykkes, afhænger af lodsejerne, og her vil både muligheder for jordfordeling og attraktive støtteordninger komme til at spille en central rolle. Men succesen vil også afhænge af aftaleparternes villighed til at stå fast og ikke kaste grus i maskineriet, når det begynder at gøre ondt. Den første større kurre på tråden blev tydelig, efter at aftalepartierne bag Den Grønne Trepert i december 2025 indgik en aftale om detaljerne for en midlertidig øget markregulering af landbruget, der skal fungere fra 2027, og indtil arealomlægningerne er realiseret. Her har bl.a. Landbrug & Fødevarer udtrykt stor utilfredshed med den valgte reguleringsmodel og dens datagrundlag.

Ud over implementering af de nu vedtagne planer er det åbenlyst, at omlægningsplanerne skal videreudvikles i 2026 og i årene frem. I aftalen fra december 2025 omtales det også, at der i 2026 skal arbejdes med kortlægning af muligheder for at udarbejde mindst fem natur-signaturprojekter, projekter, der skal bidrage til at skabe større sammenhængende naturområder. Naturstyrelsen har i februar 2026 indledt denne proces med seks søgeområder, men vi må formode, at der kan komme flere og andre modeller for etablering af større sammenhængende naturområder i spil. Mange lokale trepartier og kommuner har ønsker til større sammenhængende

naturområder, også uden for de seks søgeområder, og forventningen er, at der i løbet af 2026 kommer et "statsligt" udspil til, hvordan de lokale trepartier skal arbejde videre med dette emne.

Med den aktuelle politiske interesse for grundvandet er det et åbent spørgsmål, om drikkevandsbeskyttelse som interesseområde i trepartsimplementeringen bliver fremskyndet og inddraget i videreudviklingen af omlægningsplanerne i 2026. Efter vores opfattelse bør grundvandsbeskyttelse ses i sammenhæng med skovrejsning og ønsket om mere natur og ikke reduceres til et spørgsmål om forbud mod brug af pesticider i udpegede områder.

Afsluttende refleksioner – et halvfylt eller halvtomt glas?

Den første del af trepartens iværksættelse er afsluttet med omlægningsplanernes vedtagelse, og nu afventes aftaler med lodsejerne. Hvis vi afslutningsvis skal vurdere denne del, ser vi treparten som et halvfylt glas, når det kommer til den policy-innovation, der ligger i, at regeringen har inviteret relevante partnere med til at udforme en aftale om løsning af væsentlige miljø-, natur- og klimaudfordringer, og at relevante aktører er blevet sat sammen for at iværksætte aftalen. Med til det halvfylde glas hører også, at der er fulgt penge med, og at alle parter har lagt sig i selen, for at det skulle lykkes at komme i mål med omlægningsplanerne i 2025. Når vi ser glasset som halvtomt, er det først og fremmest, fordi vi ligesom Klimarådet og andre har opfordret til at tænke alle kravene ind i omlægningsplanerne fra starten og på en gang, så man ikke skulle rulle nye krav til lodsejerne ud hvert år. Det har man ikke gjort, og nu viser konsekvenserne sig i horisonten – en gryende utilfredshed, der bunder i, at lodsejerne troede, at de nu vedtagne omlægningsplaner var fyldestgørende. Det er noget af en kommunikativ opgave, især kommunerne står over for at skulle løse med evt. manglende arbejdskapacitet i egne rækker og hos de mange rådgivere, der skal hjælpe med de tekniske forundersøgelser mv. Men fra vores interviews ved vi, at viljen er der.

Lone S. Kristensen og Henrik Vejre deltager i projektet Transform, som har forestået den omtalte interviewundersøgelse af 11 udvalgte lokale trepartier. Se mere på transform-dk.org

10%

af Danmarks areal skal omlægges til en mere ekstensiv anvendelse til gavn for miljø, klima og natur.

Efter vores opfattelse bør grundvandsbeskyttelse ses i sammenhæng med skovrejsning og ønsket om mere natur og ikke reduceres til et spørgsmål om forbud mod brug af pesticider i udpegede områder.